

**Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu,
extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2023**

JUDr. Jan Lata, Ph.D.

V Brně dne 29. února 2024
1 SPR 19/2024

Portfolio „korespondenství“ lze rozdělit do dvou sice provázaných, přesto však relativně samostatných oblastí, a sice terorismu a extremismu, jehož součástí jsou i trestné činy spáchané z předsudečné nenávisti (tzv. hate crime). Zpráva je proto členěna do těchto dvou okruhů.

I. Terorismus

V oblasti trestných činů teroristického charakteru počty případů stagnují: ke konci kalendářního roku 2023 bylo vedeno 25 trestních řízení, přičemž v roce 2022 se jednalo o 26 trestních řízení.

Nápad nových věcí je na nízké úrovni: v roce 2022 byly zahájeny úkony v trestním řízení v 16 věcech a v roce 2023 rovněž v 16 věcech, přičemž trestní stíhání bylo v roce 2021 zahájeno v 12 věcech a v roce 2023 v pouhých 3 věcech. Zpravidla se jedná o tzv. „verbální“ teroristické trestné činy, tedy vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f trestního zákoníku), resp. podpora a propagace terorismu (§ 312e trestního zákoníku). Stále je vedeno trestní stíhání některých osob, které se před zahájením ruské agrese na Ukrajinu v loňském roce účastnily bojů v ozbrojených složkách tzv. Doněcké (resp. Luhanské) lidové republiky. Jednání těchto osob je zpravidla (s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým zjištěním) kvalifikováno jako zločin teroristického útoku podle § 311 trestního zákoníku, popř. zločin účasti na teroristické skupině podle § 312a trestního zákoníku.

Stran judikatorně významných rozhodnutí je třeba zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2023 sp. zn. 3 Tdo 392/2023, který analyzoval vztah trestných činů služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 trestního zákoníku, účasti na teroristické skupině podle § 312a trestního zákoníku a účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 trestního zákoníku. Nejvyšší soud zdůraznil, že „faktickým důvodem, pro který se zákonodárce rozhodl pro zavedení nové skutkové podstaty podle § 321a tr. zákoníku, bylo zjištění, že účast v ozbrojeném konfliktu na straně jiných než vládních jednotek může být v některých případech obtížně postižitelná právě s ohledem na problémy související se shromážděním potřebných a dostatečně silných a přesvědčivých důkazů odůvodňujících právní kvalifikaci pachatelova jednání některou ze zavedených skutkových podstat (postihující např. právě účast na teroristické skupině podle § 312a tr. zákoníku). Jestliže však shromážděné důkazy svědčí pro spolehlivý závěr o naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu účasti na teroristické skupině podle § 312a tr. zákoníku, neexistuje žádný důvod, který by takovému posouzení pachatelova jednání bránil, a toto je nutné posoudit jako přísnější trestný čin. Přečin účasti na nestátní ozbrojené skupině zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu podle § 321a tr. zákoníku je totiž vůči trestnému činu účasti na teroristické skupině podle § 312a tr. zákoníku toliko subsidiární.“

Z aktuálních případů je vhodné zmínit medializované případy dvou obviněných. První z nich je stíhán mj. pro spáchání zločinu vyhrožování teroristickým trestným činem podle § 312f odst. 1, 2 písm. b) trestního zákoníku, kterého se dopustil tím, že vytvářel elektronická podání, která rozesílal desítkám úřadů veřejné moci ve kterých je vyhrožováno spácháním teroristického trestného činu za použití výbušnin v budovách veřejných institucí, některá podání byla vyděračného obsahu s cílem donucení zastavení trestního stíhání obviněného, a další podání byla antisemitského

či jinak dehonestujícího obsahu, a vyhrožoval usmrcením konkrétních osob. Ve věci je konáno soudní řízení. Druhý byl pravomocně odsouzen pro zločin podpory a propagace terorismu podle § 312e odst. 1 alinea 1, odst. 4 písm. a) trestního zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že vysílal živě na sociální síti Facebook výzvu divákům, aby aktivně, i za užití násilí, zabránili projednání a přijetí opatření vyhlášených orgány veřejné moci proti pandemii onemocnění COVID-19, a dále prostřednictvím tohoto videa vyzýval své příznivce, aby se i za užití násilí podíleli na převzetí politické moci v České republice.

Třebaže v oblasti teroristických trestných činů nedošlo v loňském roce ke zhoršení je do budoucna situace **obtížně predikovatelná**, a to zejména díky sílící radikalizaci části společnosti, která podléhá vlivu ruské propagandy, přičemž některé její segmenty odmítají respektovat legitimitu České republiky. Zda tyto trendy vyústí ve vyhrožování teroristickými útoky či dokonce přímo v jejich páchaní lze těžko odhadnout. Rizikovým iniciačním faktorem může být rovněž případ masové vraždy spáchané na půdě Filosofické fakulty Univerzity Karlovy ke konci loňského roku.

Opětovně je namístě upozornit na **nepřiměřeně přísnou trestní sazbu** v případě schvalování teroristických útoků, ke kterému dochází zpravidla na internetu a materiálně patří de facto do oblasti hate crime, které je v § 312e odst. 4 písm. a) trestního zákoníku ohroženo trestní sazbou 5 až 15 let odnětí svobody, jež je zcela neproporcionálně přísná ve vztahu k povaze a závažnosti daného trestného jednání. Desítky případů takového schvalování se vyskytly zejména po teroristickém útoku na Novém Zélandě v březnu 2019. U těchto trestných činů je pravidelně aplikováno mimořádné snížení trestu odnětí svobody upravené v § 58 trestního zákoníku, jehož výkon pak bývá podmíněně odložen. Pravidelné užívání mimořádného snížení trestu je přitom pojmově i principiálně nesprávné.

II. Extremismus a trestné činy z nenávisti

V oblasti hate crime se nadále negativně projevuje pokračující ruská agrese na Ukrajině a velké množství ukrajinských uprchlíků v Česku. Významnou roli při postupu aplikační praxe nadále plní Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství k vybraným trestněprávním aspektům schvalování ozbrojených akcí v souvislosti s **válečným konfliktem na Ukrajině** ze dne 2. 3. 2022 sp. zn. 1 SL 117/2022, které mimo jiné přehledně definuje hlediska, která by měla být při posuzování hodnocena při posuzování nenávistné trestné činnosti.

Obdobný přístup byl zvolen i krátce po zahájení aktuálního izraelsko-palestinského konfliktu útokem **hnutí Hamás** na území Izraele dne 7. října 2023. Na možnou trestnou činnost generovanou v souvislosti s tímto konfliktem reagovalo Nejvyšší státní zastupitelství stanoviskem ze dne 30. listopadu 2023 sp. zn. 1 SL 732/2023, v němž vedle historických a politických souvislostí poukázalo na zásadní trestněprávní aspekty, které je nezbytné zvažovat při posuzování nenávistných projevů vůči kterékoli ze stran izraelsko-palestinského konfliktu. Podrobně se zabývalo problematikou hate crime i extremismu z pohledu jednotlivých skutkových podstat, které v dané souvislosti přicházejí v úvahu, a blíže analyzovalo povahu hesla „*From the river to the sea, Palestina will be free*“ a jeho trestněprávní aspekty. Předsudečná trestná činnost nedoznala z hlediska způsobu páchaní zásadních změn. Drtivá většina nenávistných projevů se realizuje prostřednictvím sociálních sítí

či jiných virtuálních platform. Nejčastějším cílem jsou Ukrajinci, Romové, Židé a Rusové.

Pokračuje fenomén výhrůžných e-mailů a výroků na internetu vůči představitelům vlády a médií, které jsou motivovány vládní podporou bránící se Ukrajině.

V závěru roku 2023 zřetelně narostla předsudečná trestná činnost vůči studentům či pedagogům FF UK, ale rovněž obecněji vůči lidem s vysokoškolským vzděláním, a to v souvislosti se střeleckým útokem na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze dne 21. 12. 2023. Prověřování jednotlivých případů věnují státní zástupci náležitou pozornost. V několika případech bylo obratem zahájeno trestní stíhání.

Přes vysoký počet ukrajinských uprchlíků je počet trestných činů páchaných vůči nim relativně nízký. Jen ojediněle se vyskytují nenávistné útoky vůči Rusům. Ve spojitosti s útokem hnutí Hamás byly či nadále jsou prověřovány pouze ojedinělé případy antisemitismu.

Jen sporadicky doprovází předsudečnou trestnou činnost brachiální násilí. Stejně jako v minulých letech, ani v roce 2023 nedošlo k rasově (či jinak předsudečně) motivovaným útokům, jimiž by byla způsobena smrt.

Rovněž obsah kriminálně závadových verbálních projevů je v zásadě neměnný. Pachatel často svými výroky odůvodňuje vlastní životní situaci (např. berou nám práci, kvůli nim je vše drahé, budeme je zabíjet a ochráníme tak naše lidi, když oni můžou zabíjet naše lidi, budeme zabíjet mi je apod.). Nezřídká pak jeden pachatel vyjadřuje současně několik trestněprávně závadových postojů (např. antisemitské a protiukrajinské).

Vzhledem k povaze předsudečné trestné činnosti a skutečnosti, že se jí nezřídká dopouštějí i osoby dosud netrestané, jsou v drtivé většině ukládány alternativní tresty nespojené s přímým výkonem trestu odnětí svobody (a to nejčastěji peněžitý trest a trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu), příp. je využíváno formy odklonu od trestního řízení, a to převážně za situace, kdy pachatel složí peněžitou částku určenou na pomoc obětem trestné činnosti [§ 179g odst. 1, 2 písm. b) trestního řádu, § 307 odst. 1, 2 písm. b) trestního řádu].

Pokračující trend v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu potvrdilo usnesení ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. 7 Tz 5/2023, ve kterém bylo konstatováno porušení zákona ve prospěch obviněného, pokud soudy argumentovaly tím, že odkaz na existující **současná neonacistická hnutí** nelze považovat za dostatečně konkrétní ve vztahu k naplnění zmíněného znaku. Pro jeho naplnění nemusí být nezbytné zcela přesně označit některou ze současných neonacistických (či neofašistických) organizací, kterou by měl pachatel konkrétně propagovat. Může postačovat i obecnější projev, týká-li se takového hnutí, které na nacismus (fašismus) zjevně navazuje v modifikované podobě (neofašismus, neonacismus) a k tomu využívá např. ideologie, symbolů, pozdravů a dalších atributů původního hnutí. Jinak řečeno, podle § 403 tr. zákoníku je možné nepochybně postihovat i uvádění ve známost hnutí nebo jeho ideologie k (v tomto případě) hnutí neonacistickému, neboť je hnutím nepochybně existujícím, přičemž není nutné přesně označit některou ze současných neonacistických organizací, ale postačí i zmíněné jednání ve vztahu

k neonacistickému hnutí en bloc. Věcně se rozhodnutí týkalo prodeje předmětů s portréty předních představitelů nacistického Německa (tzv. kauza Hrnky s Hitlerem).

V roce 2023 nebyl zaznamenán jediný případ aplikace § 403a trestního zákoníku. S ohledem na recentní judikaturu, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022 sp. zn. 3 Tdo 982/2022, se tak nadále potvrzuje **nadbytečnost této nově zavedené skutkové podstaty**.

Pokud jde o skutkovou podstatu přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 trestního zákoníku spočívala trestná činnost rovněž v užívání symbolů, které představují podporu Ruska v útoku na Ukrajinu a tím schvalování zločinu proti míru či válečných trestných činů páchaných na území Ukrajiny. Nejčastěji se vyskytují případy užívání znaků tzv. Wagnerovy skupiny, která je vnímána především jako vojenské uskupení, které se toho času aktivně podílí/podílelo na nelegální ruské válečné agresi na Ukrajině, respektive na zde páchaných válečných zločinech a jiných zločinech podle mezinárodního práva, které jsou předmětem vyšetřování Organizace spojených národů a Mezinárodního trestního soudu, a v návaznosti na které byly na Ruskou federaci i na Wagnerovu skupinu uvaleny ze strany většiny světových států, Evropské unie i různých mezinárodních organizací bezprecedentní finanční a jiné sankce.

Za symbol schvalování ruské agrese je považováno i vyobrazení bílého písmene „Z“ v černém poli s bílým orámováním, užívané na vojenské technice ruských vojsk operujících zejména na východní Ukrajině v oblasti Donbasu a Luhaňska, a to i ve spojení se zobrazením tzv. Svatojiřské stuhy.

Z judikatorního hlediska je třeba zmínit zásadní usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2023 č. j. 15 Tdo 513/2023–335 ve věci zajištění překladu a následném prodeji knihy „The Myth of the Six“ autora Davida L. Hoggana (která patří do diskurzu **popírání holokaustu**), jímž reagoval na často diskutované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2019 sp. zn. 8 Tdo 314/2019. Velký senát trestního kolegia dospěl k závěru, že k tomu, aby veřejné zpřístupnění takového díla nenaplnilo znaky skutkové podstaty ve formě popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování genocidia nebo jiných vyjmenovaných zločinů, musí být doplněno o nedílnou část vyjadřující nejen odmítavý postoj publikující osoby ke konkrétnímu obsahu díla, ale rovněž i komentář přílehavě reflektující prokazatelné historické skutečnosti týkající se tématu díla a odpovídající současnému stavu vědeckého poznání dané problematiky, k němuž dospěla historická věda; takový komentář by pak měl proporcionálně odpovídat rozsahu díla. Dále uzavřel, že k naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu podle § 405 trestního zákoníku se nevyžaduje žádný další tzv. fakultativní znak, tedy cíl (účel), motiv (pohnutka), záměr či úmysl přesahující objektivní stránku skutkové podstaty. Motiv pachatele, např. majetkový, k veřejnému popírání, zpochybňování, schvalování či ospravedlňování genocidia a jiných zločinů proti lidskosti, válečných zločinů nebo zločinů proti míru proto není podstatný pro naplnění znaků skutkové podstaty tohoto přečinu.

Legislativní změny v oblasti extremismu a předsudečné nenávisti nenastaly. Nicméně nelze přehlédnout, že stávající právní úprava trestných činů páchaných

z předsudečné nenávisti nepostihuje komplex stejně závadových jednání v celého jeho šíři. Namísto je zejména **ochrana osob, na které je útočeno z důvodu jejich sexuální orientace, pohlavní identity či osob zdravotně hendikepovaných.**

Z hlediska rovnosti garantovaných práv totiž nelze spolehlivě obhájit stav, v němž se ochrana LGBTI+ osobám a zdravotně postiženým poskytuje toliko na úrovni skutkové podstaty trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 trestního zákoníku prostřednictvím subsumpcie pod zákonný znak „jiná skupina osob“, jehož podstatou je podněcování k nenávisti. Je proto vhodné zvážit zařazení dalších chráněných skupin v případě tzv. verbálních trestných činů (§ 352, § 355 a § 356 trestního zákoníku), jakož i v rámci okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby [např. § 145 odst. 2 písm. f), § 175 odst. 2 písm. f) trestního zákoníku], příp. revidovat výčet jednotlivých kvalifikovaných skutkových podstat. V tomto směru je vhodné odkázat na zpracovanou analýzu NSZ ze dne 8. 1. 2024 sp. zn. 1 SL 136/2023 k otázce možného rozšíření trestněprávního postihu pachatelů trestných činů páchaných z předsudečné nenávisti vůči LGBTI+ osobám a zdravotně postiženým.

Státním zástupcům je připomínána potřeba dostatečně **pracovat s předsudečnou pohnutkou**, při popisu skutku u trestných činů, a to i pokud není znakem skutkové podstaty, a současně dbát, aby tak činily policejní orgán již v usneseních o zahájení trestního stíhání. Obdobně to pak platí i pro státního zástupce podávajícího v dané věci obžalobu, neboť i on by měl v popisu skutku tuto pohnutku náležitě vyjádřit a současně se jí zabývat v nejen v rámci návrhu druhu a výměry požadovaného trestu, ale taktéž v odůvodnění obžaloby, a to v rámci uvedení konkrétních důvodů pro uložení daného druhu trestu a jeho výměry (včetně zmínky o přitěžujících okolnostech).

III. Další aktivity národního zpravodaje

Národní zpravodaj školil jako lektor na semináři Justiční akademie konané k problematice extremismu a hate crime v Praze dne 10. května 2023, jakož i na semináři konaném ke stejné problematice na půdě slovenské Justiční akademie v Pezinku dne 7. prosince 2023 pro tamní soudce a prokurátory.

Ve dnech 25. a 26. 4. 2023 se účastnil kulatého stolu k rizikům radikalizace pravicových extremistů v bezpečnostních sborech, který byl pořádán Institute for Justice and the Rule of Law ve Valettě na Maltě. Dne 19. 9. 2023 se účastnil v Praze konference evropské expertní sítě k problematice extremismu a terorismu European Expert Network on Terrorism Issues (EENeT) pořádané německým Spolkovým kriminálním úřadem a Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity.